

سوال

همسران پیامبر - صلی الله علیه وسلم - چند تن هستند و نام‌هایشان چیست؟ لطفاً با دلیل روشن همراه با ذکر شماره حدیث و نام و صفحه کتاب ذکر کنید. زیرا در این موضوع خلط و سردرگمی زیادی وجود دارد.

خلاصه‌ی پاسخ

همسران پیامبر صلی الله علیه وسلم این‌ها هستند: ۱ - خدیجه بنت خُوَیْلِد ۲ - سوده بنت زَمْعَه ۳ - عایشه بنت ابوبکر صدیق ۴ - حفصه بنت عمر ۵ - زینب بنت خُزَیمه ۶ - ام سَلَمَه بنت ابُو اُمیه ۷ - جُوَیریة بنت الحارث ۸ - زینب بنت جَحْش ۹ - اُم حَبِیبه بنت ابوسفیان ۱۰ - مِیمونه بنت الحارث ۱۱ - صفیه بنت حُیّ بن اَخْطَب.

پاسخ مفصل

الحمد لله.

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - با این زنان ازدواج کرده‌اند:

۱ - خدیجه بنت خُوَیْلِد رضی الله عنها

ایشان نخستین همسران پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است و پیامبر در سن بیست و پنج سالگی‌شان با وی ازدواج کردند و تا وقتی که خدیجه زنده بودند با زن دیگری ازدواج نکردند. همه فرزندان پیامبر - صلی الله علیه وسلم - به جز ابراهیم از خدیجه هستند.

بخاری - رحمه الله - در صحیح خود بابتی دارد تحت عنوان: بَابُ تَزْوِیجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةَ وَفَضْلَهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا (باب ازدواج پیامبر صلی الله علیه وسلم با خدیجه و فضل ایشان). در این باب، بخاری روایتی از عایشه رضی الله عنها روایت کرده که می‌گوید: «بر هیچ یک از زنان پیامبر - صلی الله علیه وسلم - غیرت نیاوردم چنانکه بر خدیجه غیرت آوردم. او پیش از آنکه پیامبر با من ازدواج کند درگذشت، از بس که می‌شنیدم از ایشان یاد می‌کرد». به روایت بخاری (۳۸۱۵).

۲ - سوده بنت زَمْعَه بن قیس رضی الله عنها

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در سال دهم نبوت با ایشان ازدواج کرد. طبقات ابن سعد از طریق واقدی (۵۲-۵۳) و ابن

کثیر در البدایة والنهاية (۳/ ۱۴۹).

۳- عایشه بنت ابوبکر صدیق رضی الله عنهما

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در ماه شوال سال دهم نبوت با ایشان عقد کردند. (ابن سعد: ۸/ ۵۸-۵۹). ایشان خود می‌فرمایند: «پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در حالی که دختری شش ساله بودم با من ازدواج (عقد) کردند و در حالی که دختری نه ساله بودم با من هم‌خانه شدند». به روایت بخاری (۳۸۹۴) و مسلم (۱۴۲۲). بخاری (۵۰۷۷) همچنین روایت کرده که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - با هیچ باکره دیگری جز او ازدواج نکردند.

۴- حفصه بنت عمر رضی الله عنهما

از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که زمانی که حفصه دختر عمر بی‌همسر شد (یعنی شوهرش خنیس بن حذافه سهمی از دنیا رفت) - و او از یاران پیامبر صلی الله علیه وسلم بود و در جنگ بدر حضور داشت و در مدینه وفات یافت - عمر گفت: عثمان بن عفان را دیدم و حفصه را به او پیشنهاد دادم. گفتم: اگر بخواهی دخترم حفصه را به ازدواج تو درمی‌آورم. عثمان گفت: در این مورد فکر می‌کنم. چند روزی گذشت، سپس گفت: صلاح نمی‌بینم که در این روزها ازدواج کنم. عمر گفت: سپس ابوبکر را دیدم و گفتم: اگر بخواهی دخترم حفصه را به همسری تو درمی‌آورم. اما ابوبکر سکوت کرد و پاسخی به من نداد. از رفتار او ناراحت‌تر شدم تا از عثمان. چند روزی گذشت، آنگاه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - از حفصه خواستگاری کرد، و من او را به همسری پیامبر درآوردم. پس از آن ابوبکر مرا دید و گفت: شاید وقتی حفصه را به من پیشنهاد کردی و من پاسخی ندادم، از من دلگیر شدی؟ گفتم: آری. او گفت: آنچه مرا از پاسخ دادن به تو بازداشت، این بود که می‌دانستم پیامبر خدا - صلی الله علیه وسلم - درباره او (حفصه) سخن گفته بود (یعنی قصد ازدواج با او را داشت)، و من نمی‌خواستم راز پیامبر خدا را فاش کنم. و اگر پیامبر او را رها می‌کرد، من حتماً او را می‌پذیرفتم. به روایت بخاری (۴۰۰۵).

۵- زینب بنت خُزیمه رضی الله عنها

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در ماه رمضان، در رأس سی و یک ماه پس از هجرت با او ازدواج کردند. طبقات ابن سعد (۸/۱۱۵).

۶- ام سلمه بنت ابی امیه رضی الله عنها

مسلم (۹۱۸) از ام سلمه رضی الله عنها روایت کرده است که گفت: شنیدم رسول الله - صلی الله علیه وسلم - می‌فرمودند: «هیچ بنده‌ای نیست که مصیبتی به او برسد و بگوید: **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللَّهُمَّ أَجْرُنِي فِي مُصِيبَتِي، وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا** (ما از آن الله هستیم و به سوی او بازمی‌گردیم، خداوندا، در مصیبتم به من پاداش ده و برایم جانشینی بهتر از

آن قرار ده)، مگر اینکه خداوند در مصیبتش به او پاداش می‌دهد و برایش جانشینی بهتر از آن قرار می‌دهد». ام سلمه گفت: پس چون ابوسلمه وفات یافت، همانطور که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - به من امر کرده بودند، گفتم، و خداوند برام جانشینی بهتر از او، یعنی رسول الله - صلی الله علیه وسلم - را قرار داد. و در روایتی دیگر آمده است: پس چون ابوسلمه وفات یافت، گفتم: چه کسی بهتر از ابوسلمه، یار رسول الله - صلی الله علیه وسلم - است؟! سپس خداوند عزم آن را به من داد و آن دعا را گفتم. [ام سلمه] گفت: پس با رسول الله - صلی الله علیه وسلم - ازدواج کردم.

۷- جویریہ بنت حارث رضی الله عنها

ایشان در غزوۀ بنی‌مصطلق به دست مسلمانان اسیر شد و نزد پیامبر - صلی الله علیه وسلم - آمد و از ایشان خواست تا در قرارداد مکاتبه‌اش برای آزاد شدن، او را یاری رسانند. پیامبر - صلی الله علیه وسلم - به او پیشنهاد دادند که مکاتبه‌اش را ادا کرده و با او ازدواج کنند و او نیز پذیرفت. پس پیامبر - صلی الله علیه وسلم - با او ازدواج کردند و آزاد کردنش را مهریه‌اش قرار دادند. چون مردم از این امر آگاه شدند، به احترام خویشاوندان سببی رسول الله صلی الله علیه وسلم، اسیرانی را که در دست داشتند، آزاد کردند. پس هیچ زنی برای قومش با برکت‌تر از او نبود. به روایت ابن اسحاق با اسناد حسن، سیرة ابن هشام (۴۰۸/۳-۴۰۹).

۸- زینب بنت جحش رضی الله عنها

درباره او این سخن الله تعالی نازل شد: **فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا** [الأحزاب: ۳۷] (پس چون زید از او نیاز خویش را به سر آورد، وی را به همسری تو درآوردیم تا در مورد همسران پسرخواندگانشان - هنگامی که نیازشان را از آنان به سر آوردند - بر مؤمنان هیچ تنگنایی نباشد).

و به همین دلیل بر دیگر همسران پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فخر می‌فروخت و می‌گفت: «خانواده‌هایتان شما را به ازدواج [ایشان] درآوردند، و الله تعالی مرا از بالای هفت آسمان به ازدواج ایشان درآورد». به روایت بخاری (۷۴۲۰).

۹- ام حبیبہ بنت ابی سفیان رضی الله عنهما

ابوداود (۲۱۰۷) از عروه از ام حبیبہ رضی الله عنها روایت کرده است که او همسر عبیدالله بن جحش بود و [عبیدالله] در سرزمین حبشه از دنیا رفت، پس نجاشی او را به ازدواج پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درآورد و از طرف ایشان مهریه‌اش را چهار هزار [درهم] قرار داد و او را به همراه شرحبیل بن حسنه نزد رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرستاد. آلبانی آن را صحیح دانسته است.

۱۰- میمونه بنت حارث رضی الله عنها

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که «پیامبر - صلی الله علیه وسلم - با میمونه در حالی که مُحَرَّم بودند، ازدواج کردند». به روایت بخاری (۱۸۳۷) و مسلم (۱۴۱۰).

و این سخن که: «در حالی که محرم بودند» یک اشتباه است، و صحیح آن است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - پس از آنکه از احرام عمره القضاء خارج شدند، با او ازدواج کردند.

بنگرید به: زاد المعاد (۱/۱۱۳)، فتح الباری (ذیل حدیث شماره ۵۱۱۴).

۱۱ - صفیه بنت حیی بن اخطب رضی الله عنها

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - پس از غزوه خیبر، ایشان را آزاد کردند و با او ازدواج نمودند. به روایت بخاری (۳۷۱).

اینان همسران پیامبر - صلی الله علیه وسلم - بودند که با آنان ازدواج کردند. دو تن از آنان در حیات پیامبر - صلی الله علیه وسلم - وفات یافتند، و آنان: خدیجه و زینب بنت خزیمه رضی الله عنهما بودند، و رسول الله - صلی الله علیه وسلم - در حالی وفات یافتند که نه همسر ایشان در قید حیات بودند و در این باره هیچ اختلافی میان اهل علم نیست. بنگرید به: زاد المعاد (۱/۱۰۵-۱۱۴).

همچنین گفته شده که ریحانه بنت عمرو نضریه (یا قُرْظِیه) نیز از همسران ایشان بوده است. او در نبرد بنی قریظه به اسارت درآمد و رسول الله - صلی الله علیه وسلم - او را برای خود برگزیده، آزاد کردند و به ازدواج خود درآوردند، اما پس از مدتی طلاقش داده و دوباره به او بازگشتند. طبقات ابن سعد از واقعی (۸/۱۳۰).

و گفته شده: بلکه او ملک یمین ایشان بود و به واسطه ملک یمین با او همبستر می شدند. و این نظر را ابن قیم در «زاد المعاد» ترجیح داده است.

والله أعلم.